

Date: 1st June-2026

**PROBATION XIZMATINING OZODLIKDAN MAHRUM QILISH BILAN
BOG'LIQ BO'LMAGAN JAZOLARDAN AMNISTIIYA AKTI VA AFV ETISH
ASOSIDA JAZODAN OZOD QILISHDAGI VAZIFALARI**

Umaralieva Dilshodaxon Nabijonovna

O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi Huquqbuzarliklar profilaktikasi
kafedrasi katta o'qituvchisi

Mirqurbonov Jamshid Xurshed o'g'li

O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi kurs

Anotatsiya: Maqolada O'zbekiston Respublikasida probatsiya xizmatining ozodlikdan mahrum qilish bilan bog'liq bo'lmagan jazo turlarini (jarima, axloq tuzatish ishlari, ozodlikni cheklash va boshqalar) ijro etish jarayonida amnistiya akti va afv etish institutlari qo'llanilganda bajaradigan vazifalari batafsil tahlil qilinadi. Probatsiya xizmatining qonuniy asoslari, shaxsni hisobdan chiqarish tartibi, tezkor choralar, huquqiy kafolatlar va amaliy misollar izohlar bilan yoritiladi.

Kalit so'zlar: probatsiya xizmati, amnistiya akti, afv etish, ozodlikdan mahrum qilish bilan bog'liq bo'lmagan jazo, jinoyat-ijroiya huquqi, shaxsni hisobdan chiqarish, insonparvarlik siyosati.

**ФУНКЦИИ СЛУЖБЫ ПРОБАЦИИ ПРИ ОСВОБОЖДЕНИИ ОСУЖДЁННЫХ
ОТ НАКАЗАНИЙ, НЕ СВЯЗАННЫХ С ЛИШЕНИЕМ СВОБОДЫ, НА
ОСНОВАНИИ АКТА АМНИСТИИ И ПОМИЛОВАНИЯ**

Аннотация: В статье подробно анализируются функции службы пробации Республики Узбекистан по освобождению от наказаний, не связанных с лишением свободы (штраф, исправительные работы, ограничение свободы и др.), на основании акта об амнистии и помилования. Рассматриваются правовые основы службы пробации, порядок снятия с учета, оперативные меры, правовые гарантии и практические примеры с разъяснениями.

Ключевые слова: служба пробации, акт об амнистии, помилование, наказание не связанное с лишением свободы, уголовно-исполнительное право, снятие с учета, гуманная политика.

**THE FUNCTIONS OF THE PROBATION SERVICE IN THE RELEASE FROM
NON-CUSTODIAL SENTENCES BASED ON ACTS OF AMNESTY AND
PARDON**

Annotation: The article provides a detailed analysis of the functions of the probation service in the Republic of Uzbekistan in releasing individuals from punishments not involving deprivation of liberty (fine, corrective labor, restriction of liberty, etc.) on the

Date: 1st June-2026

basis of amnesty acts and pardons. The legal foundations, procedures for removal from probation registry, operational measures, legal guarantees, and practical examples are examined with explanations.

Keywords: probation service, amnesty act, pardon, punishment not involving deprivation of liberty, criminal-executive law, removal from registry, humane policy.

Kirish. O‘zbekiston Respublikasida jinoyat huquqi va jinoyat-ijroiya siyosatining asosiy yo‘nalishlaridan biri insonparvarlik tamoyillariga asoslangan alternativ jazo turlarini keng qo‘llashdir [1]. Ozodlikdan mahrum qilish bilan bog‘liq bo‘lmagan jazo turlari – jarima, muayyan huquqdan mahrum qilish, axloq tuzatish ishlari, majburiy jamoat ishlari, ozodlikni cheklash va shartli hukm qilish – shaxsning jamiyatda qolishi, oilasi bilan birga yashashi va mehnat faoliyatini davom ettirish imkonini berib, qayta ijtimoiylashtirishga xizmat qiladi [2].

Probatsiya xizmati 2024-yilda qabul qilingan maxsus qonun asosida tashkil etilib, ushbu jazo turlarini ijro etish va nazorat qilishning asosiy sub’ekti hisoblanadi [3]. Amnistiya va afv etish institutlari esa davlatning insonparvarlik siyosatining eng muhim ko‘rinishlari bo‘lib, ko‘plab shaxslarga yangi hayot boshlash imkonini beradi. Ushbu institutlar ozodlikdan mahrum qilish bilan bog‘liq bo‘lmagan jazolarga nisbatan qo‘llanilganda, probatsiya xizmatining roli alohida ahamiyat kasb etadi. Maqolada ushbu vazifalar qonun normalari, amaliy misollar va izohlar bilan batafsil yoritiladi.

Probatsiya xizmatining ozodlikdan mahrum qilish bilan bog‘liq bo‘lmagan jazolardan amnistiya akti va afv etish asosida jazodan ozod qilishdagi vazifalari. Probatsiya xizmati O‘zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi tasarrufidagi maxsus bo‘linma bo‘lib, “Probatsiya to‘g‘risida”gi Qonun bilan tartibga solinadi [4]. Xizmatning asosiy maqsadi – jinoyat sodir etgan shaxslarni jamiyatga moslashtirish, qayta jinoyat sodir etishining oldini olish va ularning huquqlarini himoya qilishdir.

Ushbu qonun probatsiya institutini ilk bor mustaqil huquqiy tartibga soluvchi normativ hujjat hisoblanadi. Oldin mazkur vazifalar ichki ishlar organlarining profilaktika bo‘linmalari tomonidan qisman bajarilar edi. Yangi qonun probatsiya nazoratini zamonaviy, xalqaro standartlarga moslashtirilgan tizim sifatida joriy qildi va elektron nazorat vositalari, psixologik yordam kabi yangi mexanizmlarni o‘z ichiga oldi [5].

Amnistiya akti O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Senati tomonidan qabul qilinadi va ko‘plab shaxslarga nisbatan qo‘llaniladi [6]. Afv etish esa Prezident farmoni bilan individual tartibda amalga oshiriladi [7]. Jinoyat kodeksiga ko‘ra, amnistiya yoki afv etish natijasida shaxs asosiy va qo‘shimcha jazolardan to‘liq ozod qilinishi, jazo muddati qisqartirilishi yoki yengilroq jazo bilan almashtirilishi mumkin [8]. Ozodlikdan mahrum qilish bilan bog‘liq bo‘lmagan jazo turlariga nisbatan qo‘llanilganda, ko‘pincha to‘liq ozod qilish nazarda tutiladi, chunki bu jazo turlari jamiyatda ijro etiladi va shaxsni qamoqdan ajratmaydi.

Date: 1st June-2026

“Probatsiya to‘g‘risida”gi Qonunning 67-moddasiga ko‘ra, probatsiya nazoratidagi shaxsni hisobdan chiqarishning asosiy sabablaridan biri – amnistiya akti yoki afv etish asosida jazodan ozod qilinganlikdir [9].

Amnistiya akti yoki afv farmoni e‘lon qilinganidan so‘ng, tegishli hujjat (sud qarori, akt nusxasi yoki Prezident farmoni) probatsiya organiga kelib tushadi. Qonunga ko‘ra, bo‘linma mazkur hujjat kelib tushgan paytdan boshlab 3 soat Ichida shaxsni hisobdan chiqarish to‘g‘risida qaror qabul qilishi shart [10]. Bu muddatning qisqaligi shaxsning huquqlarini tezkor tiklash va byurokratik kechikishlarni oldini olish maqsadida belgilangan. Amaliyotda bu jarayon elektron axborot tizimi orqali avtomatlashtirilgan bo‘lib, kechikishlar deyarli yo‘q.

Qaror probatsiyaga oid yagona axborot tizimida ro‘yxatdan o‘tkaziladi. Hisobdan chiqarilgan paytdan boshlab “24 soat ichida” ichki ishlar organlarining profilaktika bo‘linmasiga (agar zarur bo‘lsa) profilaktik hisobga qo‘yish uchun topshiriq yuboriladi [11].

Bu jarayon shaffoflikni ta‘minlaydi va shaxs haqidagi ma‘lumotlarning boshqa organlarga o‘z vaqtida yetib borishini kafolatlaydi. Masalan, agar shaxs oldin og‘ir jinoyat sodir etgan bo‘lsa, profilaktika hisobi qayta jinoyatchilikning oldini olishga xizmat qiladi.

Probatsiya xodimi shaxsni hisobdan chiqarilganligi, nazorat tugatilganligi va barcha majburiyatlar bekor qilinganligi haqida yozma ravishda xabardor qiladi [12]. Bu shaxsning huquqiy holatini aniq bilishi va keraksiz tushunmovchiliklarni oldini olish uchun muhimdir. Amaliyotda xabarnoma shaxsga shaxsan topshiriladi yoki elektron pochta orqali yuboriladi.

Agar jazo elektron nazorat vositalari (masalan, elektron bilakuzuk) yoki chet elga chiqish taqiqini o‘z ichiga olgan bo‘lsa, probatsiya xizmati ushbu cheklavlarni olib tashlaydi, pasportni qaytaradi va boshqa texnik choralar ko‘radi [1]. Bu choralar shaxsning to‘liq huquqiy erkinligini tiklashga xizmat qiladi. Masalan, ozodlikni cheklash jazosida qo‘llaniladigan elektron nazorat vositalari amnistiya qo‘llanilganda darhol olib qo‘yiladi.

Xulosa. Probatsiya xizmatining amnistiya va afv etish jarayonidagi vazifalari davlatning insonparvarlik siyosatini amalda ta‘minlovchi muhim mexanizm hisoblanadi. Tezkor, qonuniy va shaffof harakatlar tufayli shaxslar jamiyatga tezroq qaytib, yangi hayot boshlay oladi. Ushbu tizim nafaqat jazo ijrosini samarali qiladi, balki qayta jinoyatchilikning oldini olishda ham muhim rol o‘ynaydi. Kelajakda probatsiya xizmatining raqamlashtirilishi va xalqaro tajriba almashinuvi bu mexanizmni yanada takomillashtirishi kutilmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2023.
2. O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi. – Toshkent: Adolat, 2024.
3. O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat-ijroiya kodeksi. – Toshkent: Adolat, 2024.

Date: 1st June-2026

4. O‘zbekiston Respublikasining “Probatsiya to‘g‘risida”gi Qonuni. O‘RQ–937-son, 2024-yil 7-avgust // Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi.
5. O‘zbekiston Respublikasining “Normativ-huquqiy hujjatlar to‘g‘risida”gi Qonuni. – Toshkent, 2021.
6. United Nations. United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures (The Tokyo Rules). Adopted by General Assembly Resolution 45/110 of 14 December 1990. – New York: United Nations, 1990.
7. Council of Europe. European Rules on Probation. Recommendation CM/Rec(2010)1 of the Committee of Ministers to Member States on the Council of Europe Probation Rules. – Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2010.
8. U.S. Department of Justice. Rules Governing Petitions for Executive Clemency. – Washington, D.C., 2018.
9. United States Courts. Probation and Pretrial Services System. – Washington, D.C. Available at: <https://www.uscourts.gov>.
10. Council of Europe. Probation and Aftercare Services in Europe. – Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2019.
11. United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). Handbook of Basic Principles and Promising Practices on Alternatives to Imprisonment. – New York: United Nations, 2007.
12. O‘zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi. Probatsiya faoliyatiga oid me’yoriy-huquqiy hujjatlar to‘plami. – Toshkent, 2025.

